

leletek kerültek elő. Délután meglátogattuk a Csókakői, más néven Csorna kúti völgy K-i oldalán felfedezett barlang és a leletek felfedezőjét Takács Ferdinánd barlangászt. Elmondása és a bemutatott fényképek szerint a most két szűk bejáratú rendelkező barlang korábban egy nagyobb, közös előtérrel rendelkezhetett, amely az elmúlt évszázadok során leszakadt. A közös előtér területén több, mint 1 m vastag, kővel vegyes barna föld van, amely részben eltömítette a két bejáratot is. A föld nehezen kitermelhető, nemcsak a kisebb nagyobb kövek miatt, hanem elsősorban azért, mert sűrűn átszövik a környezetében lévő fák gyökerei. Ezért a munkát úgy végezték, hogy bebújtak a szűk nyílásokon át a meglévő barlangba, és belülről kifelé kezdték a földet kitermelni, hogy a két bejáratú nyílást kiszabadítsák. A munka közben a „közös előtér” területén kerültek elő a kerámiatöredékek, amelyeket az előkerülési hely pontos feltüntetésével elcsomagoltak. A fagyökerek miatt nem tudták rétegenként kitermelni a földet.

A bemutatott, és a Balatoni Múzeumnak átadott leletek több őskori időszakból származnak. A mosatlan, helyenként vízkővel borított kerámiatöredékek konzerválás előtt újkőkoriak (lengyeli kultúra), java rézkoriak (Balaton-Lasinja-kultúra) és késő bronzkor-kora vaskoriak (urnamezős kultúra) tűnnek.

A behozott leletek közül különösen figyelemre méltó egy eredetileg kb. 12 cm átmérőjű kerámiakorong két darabja, szélén egy csúcsos, átfürt, a lengyeli kultúrára jellemző bütyökkel, amely feltehetően kultikus tárgy lehetett. Említésre méltó még egy csaknem egész agyagkanál, egy java rézkori, bikónikus tál peremdarabja, és egy kora vaskori, polírozott felületű peremdarab.

MÜLLER RÓBERT

121. Csesznek, vár

(Veszprém megye) Kő

Az előző évi munka folytatásaként befejeződött a vár mindaddig kutatatlan keleti különálló tornyában a bejárat alatti szint feltárása, melyet az újkorban töltöttek be. A kis alapterületű, igen vastag falú helyiség belső falfelületein belső faburkolat jelentős kiterjedésű lenyomatai maradtak meg. A bejáratú szint részletes vizsgálata és dokumentálása pontosította a torony újkori átépítésének részleteit.

A felsővárban a kutatás célja az 1966–69-es kutatás eredményeinek hitelestése, valamint az összetett építéstörténetű, s eddig ásatással csak kevéssé kutatott keleti torony (palotaszárny) vizsgálata volt.

A vár nyugati sarkában a nyugati toronyépület területén a korábbi vár 1966–68-ban már feltárt falait ismét feltárva és megtisztítva az akkori kutatási eredményeket lényeges elemeiben egészíthettük ki.

A keleti torony (palotaszárny) területén sikerült több részletében megfogni egy fázist, melyben a körítőfalak között még nem épült fel a háromszintes tornyot nyugat felől lezáró fal, hanem egy nyitott, a vízgyűjtő

ciszternához lejtő udvarrész volt a helyén. E korábban még csak kikövetkeztethető építéstörténet segítségével már jól értelmezhető a torony középkori boltozatainak két periódusa. E palotaszárny bejárata előtti területen az épületrészhez tartozó, többször átépített lépcsőszerkezetek alapozásai kerültek elő.

A fém leletanyag restaurálása az MTA Régészeti Intézetében megtörtént.

LÁSZLÓ CSABA – RÁCZ MIKLÓS

122. Csesztreg határa

(Zala megye) R, Á

2003. október 27-én régészeti topográfiai terepbejárást végeztünk Csesztreg település határában a falutól északra, a Kerka-patak, illetve a Kerkaújfalu felé vezető közlekedési út és a Kerka-ág közötti területen található Csesztreg I. kavicsbánya bővítő kutatás területén. A nagyméretű bejáratú terület zöme szántó, illetve néhány kisebb kelet-nyugat irányú parcellában fenyőültetvény található. Az altalaj kavicsos-agyagos, néhol erősen kavicsos.

Terepbejárássunk során két régészeti lelőhelyet lokalizáltunk.

Felső-erdő: Közvetlenül a Kerka-ág partján, a bővítő kutatás ÉNy-i szélénél, ÉK-DNy-i hossz tengelyű, kb. 140×100 méter kiterjedésű területen Árpád-kori edénytöredékeket gyűjtöttünk a kukorica tarlón. Ezt a régészeti lelőhelyet 2001. március 31-én Havasi Bálint régész is lokalizálta a 120 kV-os távvezeték építése előtti régészeti terepbejárásnál.

Hottó: Szintén a Kerka-ághoz közel, a bővítő kutatás DNy-i kinyúló részében, a széles ártérből enyhén kiemelkedő kis szigeten, 120 méter átmérőjű területen találtunk őskori (rézkor, Balaton-Lasinja-kultúra) edénytöredékeket az őszi vetésben.

KVASSAY JUDIT

123. Csongrád, belterület

(Csongrád megye) Sza

Csongrád város belterületén 2002. július 10. és 2003. november 27. között több helyen szennyvízcsatornákat fektettek. Ennek során új, eddig ismeretlen régészeti lelőhely nem került elő a mindennapos figyelőszolgálat ellenére sem. Megelőző feltárást az alábbi három lelőhelyen végeztünk, és ha csekély számban is, de mindannyian kerültek elő új objektumok.

Berzsenyi Dániel u. 4.: 2002. augusztus 24-én, az utca elején, két olyan sarokház között, amely a Kolozsvári u. 10–12. számot viseli, a gerincvezeték helyén egy D-É-i tájolású, bolygatott szarmata sírt tártunk fel. Mellékletei (úgynevezett nomád ezüsttükör és egy, a lábánál elhelyezett, szürke, korongolt, kis bögre) alapján a korszak kései periódusába sorolható (2002/1 sír).

Mátyás király u. 12.: 2002. november 8-án, a 14. sz. ház előtt, a gerincvezeték helyén egy D-É-i tájolású,

bolygatott szarmata sírt tártunk fel. A benne talált, összetört szürke korongolt korsót típusa alapján a korszak kései periódusára keltezhetjük (2002/1 sír). Az ezt követő napokban a munkások, miközben ásták a bekötő vezeték árkat a 16. sz. házhoz, a vízvezeték árkanak betöltésében embercsontokra bukkantak (2002/2 sír). Minden bizonnyal ugyanehhez a temetőhöz tartozik az a DK-ÉNy-i tájolású, bolygatatlan sír is, amelyet a nyugatról szomszédos Hock János utca 9. sz. ház utcafronti telekhatárán tártunk fel 2002. december 6-án, a bekötő vezeték helyén. A lábnál talált, kézzel formált fazék hosszú időn keresztül használatos forma (2002/3 sír). 2003. április 2-án, a Hock János u. 11. sz. ház előtt, a gerincvezeték fektetése során egy DK-ÉNy-i tájolású sír lábbrésze került elő, melléklet nélkül. A többi részét évtizedekkel ezelőtt megsemmisítették, amikor a vízvezetékét ásták (2003/4 sír). A 9. sz. ház előtt egy újabb sírnak a nyomát észleltük a vízvezeték árkaig tartó, mintegy 40 cm széles újkori beásások által nem bolygatott területen (2003/5 sír).

Újtelep: 2003. október 3-án a Pázmány Péter u. 19. sz. üres telek utcafronti határától 2 m-re feldúlt, É-D-i tájolású sír került elő, benne néhány hosszúcsont maradványával. Mellékletet nem találtunk, így csak a tájolás alapján valószínűsíthetjük, hogy szarmata kori.

Az előkerült leleteket a szentesi Koszta József Múzeumban restaurálják, majd a csongrádi Tari László Múzeumba kerülnek.

SZABÓ JÁNOS JÓZSEF

124. Csorvás, Gerendási út

(Békés megye) Ø

2003. október 20-án gázelosztó vezeték földmunkálatainak régészeti ellenőrzését végeztem a területen (hrs.: 2271/2). Semmit sem találtunk, sem a lapos metszetfalban, sem pedig a kidobott földben. A dűlőút D-i oldalán végeztünk a lapos felszínen terepbejárást, egészen a gerendási kövesútig, de ott sem találtunk semmiféle telepre utaló nyomot.

Munkatárs: Fekete Zoltán régészhallgató (Frankfurt am Main).

RÓZSA ZOLTÁN

125. Csörnyeföld, Vörcsök-hegy

(Zala megye) U, R, Kö

2003. június 25. és július 16. között rövid megelőző feltárást végeztünk a Vörcsök-hegyen nyitott, útépitéshez használt agyagbánya területén. Az előzetes terepszemle során először egy megközelítőleg 9000 m² nagyságú területet jelöltek ki a kutatásra a bánya központi részén, majd a későbbiekben a bánya K-i felében egy további, mintegy 1000 m² nagyságú területet is. Mivel a bányászati tevékenység a kijelölt terület nagyobb részét még a megelőző feltárás megkezdése előtt elpusztította, a továbbiakban újabb, az előzőt csak részben fedő, kb. 3500 m² szakaszt különítettek el a bánya Ny-i szélén.

Az 50–70 cm mély humuszolás alól közvetlenül sárgás, helyenként barna, illetve szürke színű rétegekkel váltakozó, igen kemény, feltehetően harmadkori agyag altalaj jelentkezett, melyből fosszilis csontmaradványokat gyűjtöttünk.

A feltárást megelőző felszíni gyűjtés során neolitikus (DVK), rézkori (Balaton-Lasinja) és középkori kerámia-töredékeket gyűjtöttünk. A humuszolt felszínen csak egy-két objektum igen bizonytalanoltja mutatkozott, mint a bontás során a későbbiekben kiderült, ennek oka az objektumokat fedő, az altalajjal lényegében megegyező színű agyagréteg volt. A két munkaterületen végül összesen tizenhárom régészeti objektumot tártunk fel, köztük a többé-kevésbé szabályos gödrök mellett két kemence maradványait is. A jelenségek a nagyobbik feltárt terület É-i felén koncentráálódtak, a kisebbik felület D-i végében mindössze két objektum helyezkedett el. A bánya ÉK-i profiljában további, erősen elpusztított objektumot észleltünk.

Öt feltárt gödörből a DVK keszthelyi csoportjának jellegzetes, mélyen árkolt díszű kerámia-töredékei kerültek elő, néhány pattintott kőeszköz mellett. Egy több beásásból álló gödörkomplexum és a bánya ÉK-i profiljában megfigyelt objektum a Balaton-Lasinja-kultúra igen gazdag leletanyagát tartalmazta. Nagy számban kerültek elő a kultúrára jellemző egyfűlű bögrék, korsók és kettőskónikus mély tálak töredékei. Kannelúrás, karcolt, illetve tűzdelt díszű kerámia-töredékek is gyakoriak a leletanyagban. Agyagkanalak, kisméretű agyagtégelyek és csiszolt kőbalták is előkerültek. Az egyik beásás alján nagyméretű, kettőskónikus puttonyedény szétesett darabjai feküdtek. A leletanyag legjobb párhuzama Letenye, Szentkeresztomb feltárt leletanyagából ismert.

A bánya K-i felén levő ásatási felületen egy mindössze 60 cm átmérőjű, kissé ovális kemence maradványai kerültek elő, közelebről nem keltezhető, de biztosan rézkori kerámiával együtt. A kemencétől nem messze kisméretű gödröt tártunk fel, melyből Furchenstich díszítésű kerámia került elő.

A rézkori objektumok elhelyezkedése alapján feltételezhető, hogy a bányaművelés nagyobb kiterjedésű település központi részét pusztította el.

MARTON TIBOR

126. Debercsény, Mogyorós

(Nógrád megye) Pa, U

A Debercsény és Csesztve határán fekvő lelőhelyen először Gyombola Gábor gyűjtött leleteket. A talaj igen kavicsos a területen, főként kvarcit, de kovakavicsokat lehet gyűjteni (nummuliteszes kova és hidrokvarcit).

A leletanyag a szántásból származik, a frissen kiirtott erdő helyén nem lehetett gyűjteni. A leletanyag a facsoport és a magasfeszültségű villanyvezeték vonala közti részen, mintegy 30 m széles sávban került elő. A terület közepén, ahol kevésbé kavicsos a talaj, viszonylag több eszközt és szilánkot gyűjtöttünk. Az eszközök (egy